

ECON3010 Eksamen vår 2025, sensurveiledning

Oppgave 1 (teller 70 %)

Diskuter effektene av at en land legger toll på import, og se spesielt på hvordan det påvirker effektivitet og fordeling i landet. Hva kan være grunner til at frihandel er mindre politisk kontroversielt i Norge enn i USA?

Baser din analyse på teorier om internasjonal handel og forklar gjerne ved hjelp av figurer.

Oppgave 2 (teller 30 %)

For å oppnå målene for reduksjon i CO₂-utslipp som Norge har forpliktet seg til er det trolig nødvendig å øke utslippskuttene betydelig framover. Dette kan blant annet skje gjennom økte avgifter på CO₂-utslipp. Det har blitt argumentert for at bruk av avgift på CO₂-utslipp i større grad bør suppleres med andre virkemidler, som subsidier av «grønne alternativer» og at offentlig sektor tar hensyn til klimaeffekten i sine innkjøp.

Du skal skrive en kort tekst om virkemidler i klimapolitikken som skal brukes i en offentlig utredning. Teksten skal forklare fordelene ved CO₂-avgifter og også i hvilke tilfeller det kan være riktig å bruke andre virkemidler. Du skal forklare verbalt, og det du skriver skal kunne forstås av personer uten formell utdanning i økonomi.

Sensurveiledning på oppgave 1:

Oppgaven ber om effekter av at et land legger på toll, og så skal de se spesielt på effektivitets- og fordelingsvirkninger i landet som legger på toll.

Det kan være naturlig å starte med å si noe om gevinstene ved fri handel. Fra ECON1210 skal de kunne svært enkel forklaring på komparative fortrinn (talleksempel), og gevinster ved handel i ett marked (figur). Samme temaer gjennomgås grundigere og mer analytisk i ECON2610.

Effektene av toll i ett marked kan illustreres i en enkel modell for ett marked, ved figurdrøfting. Dersom kjøper-landet er pristaker i markedet hvor et legges toll på import gir toll et netto tap. Tollsatsen veltes helt over i prisene slik at innenlands pris øker med tollsatsen. Tilbyderne i landet tjener, kjøperne taper. Myndighetene får inntekter av toll, men denne tas da fra kjøperne. Gevinstene ved toll kan ofte være mer konsentrert enn tapene. Dette kan lede til at det er lettere for de som vil tjene på toll å

koordinere seg for å få politisk gjennomslag for å innføre toll. De politiske gevinstene ved å innføre toll kan da bli betydelige. ECON2610 bruker produksjonsmulighetskurve for et land som produserer to varer og er pristaker i begge markeder til å illustrere gevinstene ved å kunne handle på verdensmarkedet.

Dersom landet har kjøpermakt kan toll brukes til å presse prisen på godet ned, slik at det er en netto gevinst for landet. Teori om optimal toll er pensum på ECON2610. Også små land kan ha kjøpermakt i mange markeder og kan dermed tjene på å bruke toll.

Heckscher-Ohlin-modellen er pensum på ECON2610 og denne kan også brukes til å diskutere fordelings effekter, om enn noe indirekte: Man kan for eksempel bruke modellen til å forklare hvordan ufaglært/lavt utdannet arbeidskraft tapte og faglært/høyt utdannet arbeidskraft tjente på handel mellom USA og Kina. Høyere tollsatser på import fra Kina kan reversere noe av denne «Kina-effekten». Dette var et sentralt tema i forelesningen «International trade»

Det er flere grunner til at frihandel er mindre kontroversielt i Norge enn i USA: Små land, som Norge, er mer avhengig av handel enn store land som USA – og dette kan skape større politisk aksept for handel selv om noen taper. Men viktigere er nok at Norge i større grad enn USA har ordninger som gjør at taperne av frihandel kompenseres, blant annet ved gode inntektssikringsordninger og en rekke gratis eller sterkt subsidierte tjenester som helse og utdanning. Dersom små land oftere er pristakere når de importerer varer kan de heller ikke i samme grad tjene på å bruke toll for å presse ned prisene.

Sensurveiledning på oppgave 2

Utgangspunktet er at vi har forpliktet oss til en viss reduksjon av CO₂-utslippene, så dette skal ikke diskuteres. Fordelen ved avgifter på CO₂-utslipp er at det er et kostnadseffektivt tiltak dersom det uformes riktig. Dersom alle produsenter står overfor samme pris på utslipp vil alle velge å gjennomføre de utslippskutt som koster mindre enn karbonprisen. Dette leder til at alle kutt koster det samme på marginen. En forelesning på 3010 V25 forklarte hvorfor karbonprising er førstevalg. Den viste også at offentlige «grønne innkjøp» kan være uten effekt dersom de er relativt små, fordi offentlige gjør grønne kjøpe som private ellers ville ha gjort. Hvis det har en effekt virker det omtrent som en subsidie av grønne alternativer, noe som heller ikke er optimalt dersom det ikke er positive eksterne effekter av godene som kjøper. Men «grønne kjøp» som virkemiddel kan være aktuelt dersom det av grunner vi ikke kan gjøre noe med er uaktuelt å bruke korrekte karbonpriser (politisk motstand).

Subsidier at «grønne alternativer» er et mindre kostnadseffektivt virkemiddel enn CO₂-avgifter (avgifter på «brunt») dersom det ikke er positive eksterne effekter av

alternativene. Dette kan illustreres ved å se på et marked hvor en vare produseres av «brune» og «grønne» produsenter. I de «brune» er det CO₂-utslipp av produksjonen, i de «grønne» ikke. Ved å innføre en CO₂-avgift øker produksjonskostnadene for de brune, og deres tilbud i markedet reduseres. Dermed reduseres samlet tilbud i markedet, som igjen leder til høyere pris i markedet og mindre omsetning av varen. Til en høyere pris vil produksjonen i grønne bedrifter øke, slik at en større del av produksjonen nå foregår uten CO₂-utslipp. Begge effektene er samfunnsøkonomiske forbedringer: Produksjonen skal gå ned fordi vi har tatt hensyn til kostnadene ved at noen av produsentene har skadelige utslipp. Siden karbonprisen gjør at produsentene nå bærer alle kostnader ved produksjonen, får vi produsert varen i de mest effektive bedriftene. Uten avgift fikk de brune en implisitt subsidie ved at de ikke betalte miljøkostnadene knyttet til produksjonen. Vi får altså mindre produksjon av varen og en større del av produksjonen foregår «grønt». Hvis vi i stedet subsidierer grønn produksjon øker tilbudet fra de grønne bedriftene, mens det ikke skjer noe med tilbudet fra de «brune». Siden samlet tilbud av varen øker, går prisen ned og samlet omsetning øker. Subsidiene har en positiv effekt ved at det leder til at de grønne nå produserer en større del av omsetningen. Det er imidlertid ikke samfunnsøkonomisk optimalt at dette skjer ved økt produksjon av varen, når CO₂-utslipp gjør at varen samfunnsøkonomisk koster mer å produsere.

Det kan være en avveining mellom faglig presisjon og leserens forståelse i slike tekster. I dette tilfelle er det en vurdering om man skal bruke marginalkostnader eller bare kostnader (jeg har brukt det siste).